

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИ

д-р Борислав Бориславов Цеков,

кандидат в конкурс за академичната длъжност “доцент” по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право) в Югозападния университет „Неофит Рилски“, обявен в „Държавен вестник“, бр. 57 от 04.07.2023 г.

1. Резюме на хабилитационен труд (монография): Цеков, Б. Държава и религия: конституционни модели. С: Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2023, 312 с. ISBN 978-954-00-0330-6 Монография под научната редакция на проф. дн Георги Близнашки, научни рецензенти: проф. д-р Габриела Белова, проф. дн Владимир Чуков.

Отношенията между държавата и религията са един от централните въпроси за конституционното право. Имат изключителна актуалност поради мястото и ролята на религията в съвременното общество. Религиозните общности и организации обединяват значителни социални групи, които са ценностно споени и имат своя повече или по-малко формирана система от мирогледни възгледи, които неминуемо дават отражение и върху състоянието на обществено-държавната цялост. В съвременния свят се наблюдават процеси на “религиозно възраждане” и разширяване на влиянието на редица световни религии, особено на християнството и исляма. Глобализационните процеси, развитието на информационните технологии и социалните мрежи водят и до нови, още по-непосредствени форми на религиозно общуване и комуникация, независимо от териториалните граници, политическите и административни бариери, при което универсалността, като себеосъзнаване на редица религиозни общности, придобива съвсем реални очертания. Машабните мигрантски и бежански потоци променят религиозната география на отделни държави и на цели континенти. Непрекъснато се появяват и нови религиозни течения, а проявите на религиозен фундаментализъм и тероризъм изострят държавно-политическите отношения както в национален, така и в международен план. През епохата на либералния конституционализъм, а и съвсем доскоро в социалните науки и в политическата практика, господстваше либералната теория за секуларизацията. Според тази теория модернизацията императивно е свързана с пълна секуларизация, при това не просто на държавната власт, но и на обществото. В този смисъл се постулира плътно затваряне на религията в частната сфера. Емпиричният социален опит през последните няколко десетилетия обаче показва, че тази теория се разминава в дълбочина с разнообразните социални и конституционни реалности. Това налага ново осмисляне на тази проблематика и неслучайно Юрген Хабермас формулира тезата за постсекуларното общество, в което религията не е само частно дело, а запазва своето място на публичната арена, но вече не като определящ фактор за политическата власт, а в ролята на един от ценностните говорители и легитимен участник в общодемократичния диалог. Поради всичко това в научната литература вече се говори и за “множествени модерности” (*по Шмуел Айзенщад*), които обуславят както разнообразието на формите на държавно-конфесионален диалог, така и отношенията между държавата и религията по принцип. Преходът от модерното към постмодерното общество се характеризира с ерозия и разпад на големите разкази (метанаративи) за човешката история, един от които е метанаративът за секуларизацията, като иманентна черта на модернизационния процес (*по Франсоа Лиотар*). В този смисъл, въпросите за свободата на религията, за религиозния плурализъм и за конституционния модус на отношенията между държавата и религията имат непосредствено конституционноправно, политическо и социално значение. Актуалността на тази проблематика не отминава и България, където периодично се активизират дълбоки

разломи в разбирането за отношенията на държавата с вероизповеданията. Достатъчно е само да бъдат припомнени изключително тежките обществени, експертни, политически, парламентарни и конфесионални полемики, и въобще повишената конфликтност, която в продължение на цяло десетилетие, от 1992 г. до 2002 г., съпътстваше системната държавна намеса и опитите за държавно администриране на вътрешната организация на православно и на ислямското вероизповедание; или пък полемиките около приемането и прилагането на действащия закон, който урежда статуса на вероизповеданията и техните отношения с държавата; или, не на последно място, системните противоречия по въпроса дали от гледище на светския характер на държавата вероизповеданията могат да участват в обществената дискусия по закони, международни конвенции, които не засягат пряко техния правен статус. Всичко това налага да се направи по-цялостна систематизация и анализ от позицията на конституционното право на историческото развитие и на съвременните тенденции в отношенията между държавата и религията, а на тази основа да бъдат открити и характеристиките на българския конституционен модел. Това следва да спомогне не само за по-нататъшното развитие на законодателната политика в тази област, но и при решаването на сложните и често пъти много деликатни проблеми в сферата на управлението, които текущо възникват на плоскостта държава-религия. Не на последно място, за актуалността на разглежданата конституционна проблематика свидетелства и първичното право на Европейския съюз – в чл. 17 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) изрично се признава разнообразието на национални правни модели и статуси на църквите, религиозните сдружения и общности, на философските и неконфесионалните организации. По силата на тази разпоредба съюзните институции са длъжни да не засягат статуса на тези църкви и организации, като заедно с това поддържат открит, прозрачен и редовен диалог с тях. Това е допълнителен аргумент за необходимостта от научно и държавно-политическо осмисляне на националния конституционен модел, с оглед обезпечаване на неговото адекватно представяне в общоевропейския диалог, и заедно с това – с оглед на съхраняването на българската национална идентичност, формиране на национална концепция за конституционна идентичност и за усъвършенстване на държавно-религиозните отношения в страната.

Монографията е структурирана в увод, три глави, заключение, приложение и библиография. В *първата глава* е анализирано конституционното значение на религията. Направен е кратък и обобщен преглед на историческото развитие и траекториите, по които се установяват отношенията на световните религии с държавата - християнство, ислям, юдаизъм, хиндуизъм и будизъм. Тази проблематика е разгледана през призмата на теорията за мултилинейната социална еволюция, която дава подходяща интерпретативна рамка за разнообразието на конституционните модели държава-религия. Най-голямо внимание в рамките на първата глава по обясними причини е отделено на развитието на отношенията държава-религия през епохата на средновековния и модерния конституционализъм в Европа и Америка. Очертани са основните средновековни модели: цезаропапизъм и папоцезаризъм. Предложен е съпоставителен анализ на идейните, политически и религиозни условия, в които протичат Американската и Френската революции, чийто резултат е формирането на два различни конституционни модела: на американския неутрализъм и на френския лаицизъм (*laicite*).

Във *втората глава* е направен конституционен анализ на секуларизма и постсекуларизма, разгледано е развитието и съвременното състояние на тези концепции и на тази основа са изведени конкретни конституционни признаци и характеристики. Представени са по-съществени теоретични обобщения в научната литература относно типологията на отношенията държава-религия, след което е формулиран и обоснован авторски възглед за типологията на съвременните конституционни модели на отношенията държава-религия. Изведени са три макро-модела: секуларен, теократичен и атеистичен, а след това са обособени техните разновидности. При секуларния това са следните конституционни модели: а) държавно-конфесионален, б) позитивно-секуларен, в)

неутрално-секуларен, з) негативно-секуларен и д) дуалистичен. При теократичния и атеистичния макро-модел са открити умерени и стриктни модели. На тази основа е направен сравнителноконституционен преглед и анализ на широк кръг държави, които са класифицирани спрямо предложената в монографията типология на конституционните модели.

Третата глава е посветена на българския конституционен модел. Разгледани са по-важните негови особености, които са свързани с конституционно и законово установените възможности за динамични взаимодействия с традиционното вероизповедание в условията на свобода на съвестта, свобода на религията и отделяне на религията от държавната власт. Формулирани и анализирани са три изследователски въпроса с огромно конституционно значение за разглежданата материя: за причисляването на българския модел на отношения държава-религия към позитивно-секуларния конституционен модел; за конституционните аспекти на дебатите по Закона за вероизповеданията от 2002 г. и неговото приложение, както и за българската конституционна идентичност в контекста на позитивно-секуларния модел.

В приложение, озаглавено "*Invocatio Dei* в конституцията", е подбрана и систематизирана извадка от конституционни текстове от целия свят (в т.ч. от щатските конституции на САЩ), които реферират към божественото начало или установяват специални отношения на държавата с мнозинствената религия.

2. Резюме на научна статия: Цеков, Б. Съвременни конституционни модели на държавно-църковни отношения. - В: Съвременно право, 2017, № 4:

Отношенията държава-религия неизменно съпътстват развитието на обществено-държавната цялост. В днешно време се наблюдава ново осмисляне на религията в условията на секуларизираното управление на модерната конституционна държава. Хабермас обозначава съвременното състояние на националните общности с понятието „постсекуларизъм“, разбрано повече като активен и конструктивен диалог на държавата с вероизповеданията, отколкото като стриктно отделяне и изличаване на религията от публичната сфера. В статията е разгледана бинарната същност на конституционното право на вероизповедание, което включва от една страна вярата, като част от личната, интимна сфера на личността, която е неприкосновена за държавна намеса (*forum internum*), а от друга страна - правото на публично изразяване и практикуване на вярата в социална среда и чрез принадлежност към религиозни организации (*forum externum*), което подлежи на известни ограничения при наличие на изрично уредени конституционни основания. Анализирани са значими аспекти на практиката на Съда в Страсбург относно *forum externum* и свободата на преценка, която имат държавите в тази насока. Направен е сравнителен конституционноправен анализ на съвременните държавно-църковни отношения в Европа и САЩ и са представени основни моменти от релевантната конституционна и законодателна уредба. Разгледани са и характеристиките на българския конституционен модел на държавно-църковни отношения.

3. Резюме на научна статия: Цеков, Б. Епизоди от конституционната история на САЩ. - В: Studia Iuris, 2017, № 2:

Конституционната политика на САЩ има съществено влияние върху развитието на съвременния конституционализъм. Важни положения и принципи в конституционното устройство на САЩ са еволютивен резултат от наслагвания на политически и правни явления и прецеденти, които се превръщат в конституционни конвенции (традиции) или са изрично закрепени на конституционно ниво. В статията са представени отделни епизоди от конституционната история на САЩ, свързани с формирането на две от най-важните демократични достижения на американския конституционализъм, които рязко контрастират на фона на абсолютните монархии и феодално-съсловните политически режими в Европа през XVII-XVIII век – свободата на печата и ограниченията в мандатността на президентската власт. Отделено е място и на историческата поява на религиозния елемент в

конституционната клетва на американския президент.

4. Резюме на научна статия: Цеков, Б. За фундаментите на българския конституционен модел. - В: *Studia Iuris*, 2022, № 2:

Традиционно в българския конституционноправен дискурс се поставя акцент върху разглеждането на основни принципи на конституцията, като разделение на властите, народен суверенитет, правова държава, политически плюрализъм, социална държава. От друг зрителен ъгъл обаче към тези безспорно важни и структуроопределящи принципи могат да бъдат открити и три важни фундамента, които им придават допълнително съдържание. В статията тези фундаменти са обозначени като: национален, геополитически и равновесно-гаранционен. Националният е свързан с конституционните гаранции за националната държава и българската национална идентичност в контекста на неолибералния модел на глобализация. Геополитическият - с конституционализирането на принадлежността към ЕС, като цивилизационно, социо-културно и политическо пространство. Равновесно-гаранционният - с установяването на парламентарно управление, съчетано обаче с пряк избор на държавен глава, представляващ "неутрална власт", с което се създават условия за поддържане на обществено равновесие в едно социално поляризирано и нестабилно общество, което няма дълготрайна демократична традиция. В статията се правят препоръки за преосмисляне на института на служебното правителство с цел укрепване на парламентарната република и парламентарния контрол върху изпълнителната власт.

5. Книга, публикувана на основата на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор“: Цеков, Б. Конституционният институт на извънредното положение. С: Артипо, 2022, 127 с., ISBN 978-619-7096-06-4

Книгата се издава на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор“ при Института за държавата и правото на БАН. Представява първото самостоятелно конституционно изследване на института на извънредното положение, неговата историческа натовареност и съвременна конституционна уредба. Извънредното положение е “авариен режим” на функциониране на държавата, чиято цел е преодоляването на мащабна опасност за съществуването на нацията и запазване на демократичния конституционен ред. Еволюцията на конституционните концепции за извънредното положение преминава от Карл Шмит, който го разглежда като анулиране на правния ред и неограничена дискреционна власт на суверена, през Джорджо Агамбен, който го определя като екстремна правна аномия, до Клинтън Роситер, който формулира съвременното схващане за ИП като временна и обратима “конституционна диктатура”. На базата на историческите поуки от злоупотребата с този институт, който се превръща в легален канал за установяване на редица авторитарни и тоталитарни режими през първата половина на XX век, след Втората световна война първоначално на международно ниво, а после и в националните конституционни системи, са въведени редица стандарти и гаранции срещу властови произвол. В книгата са разгледани българската конституционна уредба на положението на война, военно и извънредно положение, допустимите дерогации на основни права в условията на извънредно положение, необходимостта от непрекъсваемост във функциониране на Народното събрание в условията на извънредно положение, в т.ч. при пандемии. Направени са редица препоръки за усъвършенстване на нормативната уредба.

SUMMARY OF PUBLICATIONS

Dr. Borislav Borislavov Tsekov,

a candidate in a competition for the academic position of "Associate Professor" in professional direction 3.6. Law (Constitutional Law) at the Southwestern University "Neofit Rilski", announced in State Gazette, no. 57 of 04.07.2023

1. Summary of habilitation work (monograph): Tsekov, B. State and Religion: constitutional models. Sofia: Neofit Rilski University Publishing House, 2023, 312 pp. ISBN 978-954-00-0330-6. Scientific editor: Professor, Doctor of Sciences Georgi Bliznashki, scientific reviewers: Professor, Doctor Gabriela Belova; Professor, Doctor of Sciences Vladimir Chukov.

The relationship between State and Religion is one of the central issues of constitutional law. They are extremely relevant because of the place and role of religion in modern society. Religious communities and organizations unite significant social groups on the basis of values and systems of worldviews, which inevitably reflect on the State and society.

In the modern world, processes of "religious revival" and expansion of the influence of a number of world religions, especially Christianity and Islam, are observed. Globalization, the development of information technologies and social networks also lead to new, even more immediate forms of religious communication and relations, regardless of territorial borders, political and administrative barriers, in which universality, as a self-awareness of a number of religious communities, acquires a very real outlines. Large-scale migrant and refugee flows are changing the religious geography of individual countries and even entire continents. New religious groups are constantly emerging, and the manifestations of religious fundamentalism and terrorism exacerbate state-political relations both nationally and internationally.

During the era of liberal constitutionalism, and until recently in the social sciences and in political practice, the liberal theory of secularization dominated. According to this theory, modernization is imperatively connected with complete secularization, not just of state power, but also of society. In this sense, a tight closure of religion in the private sphere is postulated. Empirical social experience over the last few decades, however, shows that this theory is profoundly out of step with diverse social and constitutional realities. This necessitates a new understanding of this issue, and it is not by chance that Jürgen Habermas formulated the thesis of a post-secular society in which religion is not just a private affair, but retains its place in the public arena, while no longer as a determining factor for political power, but in the role of one of the value speakers and a legitimate participants in the general democratic dialogue. Because of all this, the scientific literature is already talking about "multiple modernities" (*according to Shmuel Eisenstadt*), which condition both the diversity of the forms of state-confessional dialogue and the relations between the State and Religion in general.

The transition from modern to postmodern society is characterized by the erosion and breakdown of the great metanarratives of human history, one of which is the metanarrative of secularization, as an immanent feature of the modernization process (*according to Francois Lyotard*). In this sense, the issues of freedom of religion, religious pluralism and the constitutional mode of relations between the State and Religion have immediate constitutional, political and social significance. They constitute one of the great topics of public and scientific discussion in modern society.

The relevance of this issue does not go beyond Bulgaria, where deep rifts in the understanding of the state's relations with religious denominations are periodically activated. It is enough to recall the extremely difficult public, expert, political, parliamentary and confessional polemics, and in general the increased conflict, which for a whole decade, from 1992 to 2002, accompanied the systematic government intervention and attempts of government to administer the internal organization and affairs of the Orthodox Church and Islamic confession in Bulgaria or the controversies surrounding

the adoption and implementation of the current law that regulates the status of religious denominations and their relations with the State; or, last but not least, the systemic contradictions on the question of whether, from the point of view of the secular nature of the state, religions can participate in the public discussion under laws, international conventions that do not directly affect their legal status. All this necessitates a more comprehensive systematization and analysis from the standpoint of constitutional law of the historical development and contemporary trends in the relations between the state and religion, and on this basis the characteristics of the Bulgarian constitutional model should be highlighted. This should help not only in the further development of legislative policy in this area, but also in solving the complex and often very delicate problems of State-Religion relations in the sphere of governance.

An attempt at such a constitutional interpretation of this issue is made with the present monographic study. The constitutional development and the resulting dynamics of power relations in the State-Religion relationship during the various historical periods and in a heterogeneous socio-cultural context are examined. The genesis of the formed specific constitutional models and their modern manifestations are studied. The functions and content of these models are expressed by delineating the proportions between secular and spiritual power, and also by the forms of interaction between state institutions and religious communities and organizations.

During the ancient and medieval constitutionalism, social space could be metaphorically described as a two-dimensional plane. One dimension represents the interwoven whole "State-Religion", in which secular and spiritual power more or less merge. The second dimension is society itself, which is completely shaped by religion. In the era of modern constitutionalism, significant changes took place. It is gradually moving to a three-dimensional social space: "State-Religion-Civil Society". Religion takes the place of a kind of third dimension. The conceptual difference with the previous state consists in the fact that each of these dimensions now has distinct zones of inviolability and non-interference by the others. Religion is separated from the state with guaranteed autonomy of its internal life, and religious legitimation and theological grounds are excluded from the system of secularized state power and governance. Theopolitics is replaced by rational politics, and sovereignty is relocated from the divine principle to sovereign statehood.

On the other hand, the formation of a secularized civil society is inevitably accompanied by the liberation of this social space from both state and religious monopoly on freedom of conscience and the social realization of the individual. The development of these relations invariably accompanies the formation of modern nations and their constitutional organization. It rests above all on the way the national community decides the issue of the two freedoms - freedom *of* religion and freedom *from* religion.

The starting point for a constitutional analysis of State-Religion relations is provided by the very dual, binary nature of the individual religious rights. On the one hand, the right of the person to have religious beliefs (*forum internum*), and on the other hand, the freedom of the person to practice these beliefs in a community and in a social environment, including through religious organizations and institutions (*forum externum*). This is the axis around which the relations between the State and Religion develop in the course of their historical development. The content of this development is determined by whether the State decrees or formally indoctrinates the *forum internum*, ie. whether it interferes with the inner religious conviction of the person, or only guarantees its free realization. At the same time - whether the state in alliance with a given religion either independently monopolizes the *forum externum*, or merely guards it as a "territory" for the free and pluralistic realization of both religious and non-religious, atheistic convictions and views.

The complex and multi-layered problematic of State-Religion relations, the diversity of religious doctrines on a global scale each of which in a specific way interacts with the State within the framework of national constitutional systems, is a large-scale research topic that inevitably requires bringing out only of the most important aspects that have structure-determining significance. In this sense, the study does not aim to present the social and theological characteristics of religious doctrines as a whole, but adheres to a constitutional reading of their statements relevant to State-Religion relations. In order not to complicate the presentation unnecessarily, in the course of

the development the term "religion" is used as a general term for a religious community, organization and doctrine. The monograph is structured in an introduction, three chapters, a conclusion, an appendix and a bibliography.

The first chapter analyzes the constitutional significance of religion. It contains a brief and generalized overview of the historical development and trajectories on which the relations of world religions with the State - Christianity, Islam, Judaism, Hinduism and Buddhism - were established. This subject is examined through the prism of the theory of multilineal social evolution, which provides an appropriate interpretive framework for the diversity of State-Religion constitutional models. The greatest attention within the framework of the first chapter, for obvious reasons, is devoted to the development of State-Religion relations during the era of medieval and modern constitutionalism in Europe and America. The main medieval models are outlined: Caesaropapism and Papocesarism.

A comparative analysis of the ideological, political and religious conditions in which the American and French revolutions took place is proposed, the result of which is the formation of two different constitutional models: American neutralism and French laicism (*laicite*).

In the second chapter, a constitutional analysis of secularism and post-secularism is made, the development and current state of these concepts are examined, and specific constitutional characteristics are derived on this basis. More substantial theoretical summaries in the scientific literature regarding the typology of State-Religion relations are presented. The author's view on the typology of modern constitutional models of state-religion relations is formulated and substantiated. Three macromodels are formulated: secular, theocratic, and atheistic, and then their varieties are distinguished. In the case of the secular macromodel, these are the following constitutional models: *a) state-confessional, b) positive-secular, c) neutral-secular, d) negative-secular and e) dualistic*. In the theocratic and atheistic macromodels, moderate and strict constitutional models are distinguished.

On this basis, a comparative constitutional review and analysis of a wide range of countries is made, which were classified according to the typology of constitutional models proposed in the monograph.

The third chapter is dedicated to the Bulgarian constitutional model. Its more important features are examined, which are related to the constitutionally and legally established opportunities for dynamic interactions with traditional religion in the conditions of freedom of conscience, freedom of religion and separation of church and state. Three research questions of great constitutional significance for the matter under consideration are formulated and analyzed: for the attribution of the Bulgarian model of State-Religion relations to the positive-secular constitutional model; on the constitutional aspects of the debates on the Bulgarian Law on Religions of 2002 and its implementation, as well as on the Bulgarian constitutional identity in the context of the positive-secular model.

In an **Appendix entitled "Invocatio Dei in the Constitution"** is presented a selection of constitutional texts from around the world (including US state constitutions) in English and Bulgarian language, that refer to the divine origin or establish special relations of the state with the majority religion.

2. Summary of a scientific article: Tsekov, B. Contemporary constitutional models of state-church relations. - In: Contemporary Law, 2017, No. 4:

State-Religion relations invariably accompany the development of public-state wholeness. Nowadays, a new interpretation of religion is observed in the conditions of the secularized governance of the modern constitutional state. Habermas designates the contemporary state of national communities with the concept of "post-secularism", understood more as an active and constructive dialogue of the State with Religions than as a strict separation and erasure of religion from the public sphere. The article examines the binary essence of the constitutional right to religion,

which includes, on the one hand, faith, as part of the personal, intimate sphere of the person, which is inviolable for state intervention (*forum internum*), and, on the other hand, the right to public expression and practicing faith in a social environment and by belonging to religious organizations (*forum externum*), which is subject to certain restrictions in the presence of explicitly regulated constitutional grounds. Significant aspects of the practice of the Strasbourg Court regarding the forum externum and the discretion that states have in this direction are analyzed. A comparative constitutional analysis of the modern State-Church relations in Europe and the USA is made and main points of the relevant constitutional and legislative framework are presented. The characteristics of the Bulgarian constitutional model of state-church relations are also examined.

3. Summary of a scientific article: Tsekov, B. Episodes from the constitutional history of the USA. - In: Studia Iuris, 2017, No. 2:

US constitutional politics has a significant impact on the development of modern constitutionalism. Important provisions and principles in the US constitutional system are an evolutionary result of overlaps of political and legal phenomena and precedents that are transformed into constitutional conventions (traditions) or are explicitly enshrined at a constitutional level. This article presents some episodes of the US constitutional history related to the formation of two of the important democratic achievements of American constitutionalism that sharply contrast against the realities of absolute monarchies and feudal-class political regimes in Europe in the 17th-18th centuries - the freedom of the press and the limitations in the president's term of office. The history of the appearance of the religious element in the constitutional oath of the American president is also presented

4. Summary of a scientific article: Tsekov, B. On the foundations of the Bulgarian constitutional model. - In: Studia Iuris, 2022, No. 2:

Traditionally, in the Bulgarian constitutional law discourse, emphasis is placed on the consideration of basic principles of the constitution, such as separation of powers, popular sovereignty, rule of law, political pluralism, welfare state. However, from another point of view, three important foundations can be highlighted to these undeniably important and structure-determining principles, which give them additional content. In the article, these foundations are designated as: national, geopolitical and equilibrium-guarantee. The national is related to the constitutional guarantees for the nation state and the Bulgarian national identity in the context of the neoliberal model of globalization. The geopolitical – with the constitutionalization of belonging to the EU as a civilizational, socio-cultural and political space. Equilibrium- guarantee – with the establishment of a parliamentary rule, combined, however, with the direct election of a head of state, representing a "neutral power", which creates conditions for maintaining social balance in a socially polarized and unstable society that does not have a long-lasting democratic tradition.

5. Book published on the basis of a dissertation work for the award of the Doctor degree: Tsekov, B. The Constitutional Institute of the State of Emergency. S: Artipo, 2022, 127 p., ISBN 978-619-7096-06-4

This book is published on the basis of a dissertation work defended in 2016 at the Institute for the State and Law of the Bulgarian Academy of Sciences, which is the first independent constitutional study of the institute of the state of emergency, its historical burden and modern constitutional arrangement. The state of emergency is an "emergency mode" of the functioning of the state, the purpose of which is to overcome a large-scale danger to the existence of the nation and preserve the

democratic constitutional order. The evolution of constitutional conceptions of the state of emergency goes from Karl Schmidt, who sees it as the annulment of the legal order and the unlimited discretionary power of the sovereign, through Giorgio Agamben, who defines it as extreme legal anomie, to Clinton Rossiter, who formulates the modern conception of IP as temporary and reversible "constitutional dictatorship".

Based on the historical lessons from the abuse of this institution, which became a legal channel for the establishment of a number of authoritarian and totalitarian regimes in the first half of the 20th century, after the Second World War, initially at the international level, and then in the national constitutional systems, are introduced a number of standards and guarantees against arbitrary power. An important part of this problem is the issue of permissible derogation of fundamental rights in the conditions of a state of emergency.